

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-03>

УДК 342.34:321.02

Сергій Олегович Кисельов,

доцент кафедри політології, канд.філос.наук,

Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Сковороди 2, Київ 04070, Україна

sok@ukma.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0008-7427-6284>

Дарія Миколаївна Сингаєвська,

аспірантка кафедри політології, Національний університет «Києво-Могилянська академія»,

вул. Сковороди 2, Київ 04070, Україна

dsynhaievsk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0951-9821>

ЛЕГІТИМНІСТЬ ТА СТІЙКІСТЬ ЯК ФАКТОРИ ТРИВКОСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТА НЕДЕМОКРАТИЧНИХ РЕЖИМІВ

Досліджуються ключові фактори, що забезпечують тривкість політичних режимів різного типу – як демократичних, так і недемократичних. Основну увагу зосереджено на аналізі концептів політичної легітимності та режимної стійкості. Спираючись на теоретичні розробки Девіда Істона, Жан-Жака Руссо, Девіда Хелда, Сеймура Ліпсета, Іммануїла Канта, а також дослідження стійкості Девіда Андерсена, Юргена Моллера, Ларса Рорбека та Свена-Еріка Скаанінга, розмежовується легітимність як глибинна нормативна основа влади (дифузна підтримка за Девідом Істоном) та суспільну підтримку як ситуативне схвалення результатів діяльності влади (специфічна підтримка). Підкреслюється, що легітимність не є винятковою ознакою демократій; недемократичні режими також потребують її, трансформуючи силу в право (Ж.-Ж. Руссо) та спираючись на притаманну суспільству звичаєвість. Вводиться кантіанське розрізнення між автономією волі (самочинне слідування моральному закону), що реалізується в умовах індивідуальної свободи демократичних режимів, та гетерономією (підпорядкування зовнішнім причинам), характерною для недемократичних режимів, де несвобода та негідність сприяють співучасті у «банальному злі». Проілюстровано, що тривкість демократій спирається на адміністративну спроможність та якість державного апарату, тоді як тривкість недемократичних режимів корелює з рівнем податкової мобілізації та витратами на силові структури. Ці відмінності ілюструються історичними прикладами: відмова президента Джона Кеннеді від операції «Нортвудс» демонструє роботу механізмів стримувань і противаг у демократичних режимах, тоді як події довкола операції «Рязанський цукор» в Росії показують готовність недемократичного режиму до застосування коерсивної спроможності заради його збереження.

Ключові слова: *демократія, демократичний режим, трансформації, легітимність, стійкість*

Як цитувати: Кисельов, С.О., Сингаєвська, Д. М. 2025. Легітимність та стійкість як фактори тривкості демократичних та недемократичних режимів. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»* 48: 33-39. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-03>

In cites: Kyselov, Sergiy, Synhaievsk, Dariia. 2025. Legitimacy and Resilience as Factors of Democratic and Non-Democratic Regimes' Durability. *The journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Issues of Political Science* 48: 33-39. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-03> (in Ukrainian)

«Ніколи не дозволяйте хорошій кризі змарнуватися» Уїнстон Черчилль

Після президентських виборів у Росії 2024 року деякі демократичні держави, зокрема США та Бельгія, визнали їхню легітимність, попри численні свідчення про порушення виборчих стандартів ОБСЄ. Це викликає питання про взаємозв'язок між легітимністю, політичним режимом та суспільною підтримкою. На що спираються демократичні держави, які офіційно визнають російську агресію та президента В. Путіна воєнним злочинцем, визнаючи результати виборів, що не відповідають базовим принципам прозорості, легітимними? Така позиція фактично передбачає трактування російського суспільства не як жертв авторитарного режиму, а й як співучасників, які погоджуються на існування системи, що порушує міжнародне право. Визнання легітимності цих виборів також передбачає колективну відповідальність громадян за діяльність політичного керівництва. Відтак, ця ілюстрація пропонує помислити про підвалини легітимності у демократичних та недемократичних режимах.

Актуальність дослідження спонукає до постановки наступної мети, а саме: визначити фактори тривкості демократичних та недемократичних режимів. Дослідницькими завданнями є концептуально розмежувати політичну легітимність та суспільну підтримку та визначити характерні риси тривкості демократичних та недемократичних політичних режимів. Дослідження спирається на методологічне підґрунтя теоретиків легітимності (Девід Істон, Жан-Жак Руссо, Девід Хелд) та дослідників стійкості (Девід Андерсен, Юрген Моллер, Ларс Рорбек, Свен-Ерік Скаанінг).

Легітимність будь-якого політичного режиму є одним із чинників його тяглості у часі та життєспроможності. Однак легітимність не тотожна суспільній підтримці. Остання зазвичай вимірюється рівнем схвалення політичних інституцій у конкретний історичний момент, тоді як легітимність є глибшою нормативною основою влади. Як зазначає Девід Істон у роботі «Переоцінка концепції політичної підтримки», існує дифузна та специфічна підтримка. Перша відбиває довготривале визнання права режиму на управління, тоді як друга є короткостроковим вираженням схвалення діяльності

влади. Відповідно, суспільна довіра до уряду може знижуватися, але це не обов'язково означає втрату легітимності самого політичного режиму: «люди можуть втратити довіру до здатності влади керувати державою, але не бути готовими відмовити владі в цілому в моральному праві керувати і очікувати послуху щодо результатів її діяльності» (Easton 1975: 453). Легітимність, як продукт суспільного консенсусу, визначає політичну згоду громадян у демократичному чи недемократичному режимах та «є вираженням ідентичності окремої волі щодо волі загальної, релевантності аргументованої відповідності конкретної влади, окремого директивно-імперативного впливу екзистенційним парадигмам суспільного буття (загальносуспільним, сутнісним, понадсуб'єктивним інтересам і потребам), вzasадниченості права на владне примушення через репрезентування понадсуб'єктивних, некорпоративних цілей, сутності буття» (Рябов 1999: 30).

Розглядаючи легітимність політичного режиму в Україні, варто послуговуватися соціологічним дослідженням, проведеним Київським міжнародним інститутом соціології переддень парламентських виборів у жовтні 2023 року. За результатами опитування, 81% респондентів висловилися проти проведення виборів під час воєнного стану, вважаючи, що вони мають відбутися після завершення бойових дій (КМІС 2024). Це свідчить про високу суспільну підтримку чинної політичної системи, попри кризовий контекст.

У випадку недемократичних режимів легітимність також є результатом нормативного обґрунтування порядку. Жан-Жак Руссо у своєму трактаті «Суспільний договір» зазначав, що правління не може ґрунтуватися лише на силі – воно потребує трансформації цієї сили у право, а підкорення – в обов'язок (Rousseau 1762/1997). Таким чином, висновуємо, що недемократичні режими також формуються через взаємодію держави, її інститутів і суспільства. Це пояснює, чому в демократичних державах політичні системи можуть залишатися легітимними навіть за умов низької суспільної довіри, тоді як авторитарні режими можуть заручитися широкою народною підтримкою, але не долатимуть бар'єр легітимності. Своєю чергою, британський політичний науковець Девід Хелд пропонує сім розумінь чому громадяни

погоджуються або підкорюються певній владі (Held 1996: 195):

1) відсутні альтернативи (у ситуаціях примусу чи наказів);

2) усталені практики не піддаються критичному осмисленню, а лише традиційно наслідуються;

3) стан апатії – байдужість до політичного чи соціального середовища зумовлює пасивне прийняття будь-яких рішень, незалежно від їхньої правомірності;

4) прагматична покірність – навіть якщо ситуація не задовольняє і далека від ідеальної, її приймають як даність через відсутність альтернативного уявлення про можливий розвиток подій або віру в неможливість змін.

5) інструментальне прийняття (умовна згода) – індивід може не схвалювати існуючий стан речей, але погоджується з ним задля досягнення інших, стратегічно важливих цілей та довгострокових вигод;

6) нормативна згода – людина або група, аналізуючи наявні обставини та інформацію, доходять висновку, що певне рішення або дія є найбільш правильними, морально виправданими чи необхідними для індивідуальної або колективної відповідальності.

7) ідеальна згода – у разі наявності повної інформації, достатнього часу для рефлексії та можливості виважено оцінити всі обставини.

Кожен із цих механізмів пояснює, чому громадяни визнають політичну владу навіть за відсутності активного схвалення. Водночас нормативна та ідеальна згода демонструють рівень автономного волевиявлення, що наближається до ціннісно раціонального прийняття політичних рішень. Сеймур Ліпсет у праці «Деякі соціальні реквізити демократії: Економічний розвиток і політична легітимність» розрізняє ефективність та легітимність. У той час як ефективність – здатність уряду надавати суспільні блага (пов'язана з підтримкою населення); легітимність це визнання громадянами законності інститутів, незалежно від їхньої ефективності. Для С. Ліпсета легітимність є інституціоналізованою і не залежить від короткострокових суспільних настроїв, натомість «значною мірою залежить від того, яким чином вирішуються ключові питання, що історично розділяли суспільство» (Lipset 1959: 86).

Проте питання полягає не лише в тому, чому громадяни визнають владу, а й у тому, як це співвідноситься з їхньою свободою та

гідністю як моральних суб'єктів. Якщо прослідкувати логіку розгортання думки Іммануїла Канта, витоки гідності слід шукати у автономності воління. Свобода волі полягає у тому, що розумна істота самочинно встановлює та слідує моральному закону. Воля, що водночас перебуває між каузальністю природи і каузальністю розуму, але не підкорюється всезагально одному з них, є автономною, допоки об'єкт, зовнішня причина не стає законодавцем. Отже, «відмінність між тим, добра людина або зла, полягає не у відмінності поміж мотивами, які вона приймає в свою максиму (не в її матерії), а в субординації (в її формі): який із вказаних мотивів вона робить умовою іншого» (Kant 1998: 59). У структурі політичних можливостей демократичних режимів така автономність досягається шляхом вільних та прозорих виборів, повноти свободи. Така автономія сумісна з делегуванням повноважень, але не з їх відчуженням (Gutmann 1993: 141). Натомість у недемократичних режимах несвобода виявляється як гетерономія вибору, тобто не самочинне моральне законодавство, а нав'язаним умоналаштуванням стосовно світу. Відповідним чином формалізується структура політичних можливостей недемократичного режиму, де бар'єром до входження є готовність слідувати схильностям та мотивам гетерономної волі. Чи не хрестоматійним прикладом такого є встановлення зовнішньої причиновості російської агресії супроти України з 2014, називаючи це «війною В. Путіна», ігноруючи «банальне зло» – партійних функціонерів, як наприклад, Андрій Турчак – секретар «Єдиної Росії», який їздить на окуповані території, закликаючи до анексії; кліриків, що освячують російських військових на війну чи радили більше народжувати дітей, аби не боятися відправляти їх на війну, як це робив Михайло Васильєв; освітян, працівників підприємств, тощо. Звичаявсь того, хто не є свободним, тобто того, хто не усвідомлює морального закону, веде до управління тих, хто зможе використати «факт розуму» на свій манер. Негідність – характеристика тих, хто не підпорядковує свої дії правилам розуму і є несвобідним; характеристика тих, хто складає суспільство недемократичних режимів. Відтак, гідність як чеснота тих, хто послідовно своїй автономній волі чинить морально, передбачає свободну особистість, яка могла би виявляти волю у демократичних режимах. Однак важливо зазначити, що питання легітимності не є винятково

режимним – як демократичні, так і недемократичні режими можуть бути легітимними. Легітимність радше є питанням визнання відповідності режиму певній звичаєвості. Отож, аби лишатися тривкими, політичні режими спираються на притаманну їм суспільствам звичаєвість – етичну чи не етичну регулятивність норм, світоглядні настанови, які набувають нормативної дієздатності – аби лишатися легітимними.

Стійкість політичного режиму, поряд із легітимністю, також визначає його тривкість. У статті «Демократична спроможність та стабільність політичного режиму» Девід Андерсен, Юрген Моллер, Ларс Рорбек та Свен-Ерік Скаанінг здійснюють дослідження, згідно з яким з'ясовано, що у демократичних режимах саме адміністративна спроможність істотно знижує імовірність розпаду режиму, тоді як серед недемократичних режимів тривкішими є ті, що мають вищий рівень податкової мобілізації та значні ресурси для утримання силових структур з незначною роллю відведеною адміністративній спроможності.

У демократії з найнижчим рівнем бюрократичної якості ймовірність розпаду режиму становить 2,3%. Натомість у демократії з найвищим рівнем бюрократичної якості цей ризик знижується до менш ніж 0,1%. Таким чином, імовірність краху демократичного режиму зменшується на 97%, коли зростає якість державного управління (Andersen et al. 2014: 1313). Натомість недемократичний режим з найнижчим рівнем вилучення податків має ризик розпаду на рівні 6,4%. При переході до найвищого рівня вилучення податків ризик падіння такого режиму зменшується до 1%, що зменшує імовірність падіння режиму на 83%. Аналогічно перехід від найнижчого до найвищого рівня військових витрат призводить до зниження ризику падіння такого режиму на 89% за інших рівних умов (Andersen et al. 2014: 1316).

Яскравим прикладом цього є політичне рішення стосовно операції «Нортвудс» у США. Після того, як у 1959 році владу на Кубі було захоплено комуністичними повстанцями на чолі з Фіделем Кастро, аби ізолювати комуністичний вплив, у 1960-х роках Об'єднаний комітет начальників штабів Сполучених Штатів в особі голови Комітету Лімана Лемніцера підписав документ про проведення операції «Нортвудс» (National Security Archive 1962), яка передбачала організацію інсценування нападів на власні об'єкти з метою створення приводу для

військового вторгнення на Кубу. Відповідно до розсекречених документів Центрального розвідувального управління, план включав вибух американського військового корабля в затоці Гуантанамо, атаки на авіацію та військові бази США, інсценування терактів у містах Флориди як дії кубинських агентів. Важливо зазначити, що президент Джон Ф. Кеннеді відхилив операцію та загалом бойові дії проти Куби, і операція не була реалізована. Ключовим є те, що в демократичному режиму цей силовий план був відхилений, що підтверджує наявність якісного державного апарату з системою стримування та протидії та примат етики відповідальності над етикою переконань.

Натомість одним із сценаріїв дій недемократичного політичного режиму є системне підпорядкування етики особистим інтересам, невибіркове «спаювання» політичного та силового блоків, консолідація адміністративної вертикалі, гетерономність доступу неополітичних груп (клірики, бюрократи, бізнес кола тощо) до прийняття рішень, за якого винятково одна група осіб утримує винятковий політичний доступ. Приміром, перемозі російської партії «Єдина Росія» на парламентських виборах 1999 року над блоком «Отечество – Вся Росія», який спирався на підтримку регіональних еліт, передувала «Рязанський цукор», а за свідками очевидців та показами газоаналізаторами – «московська суміш» з тротилу та гексогену, якою підривали будинки на Каширці і Гур'янова аби виправдати вторгнення на територію Чеченської Республіки Ічкерія та виграти виборчу кампанію В. Путіна.

Для оцінки стійкості корисним є Індекс стійкості, розрахований Фондом миру, який враховує такі показники, як соціальна згуртованість, державна спроможність, економіка, громадянський простір, екологія, інклюзія та індивідуальні можливості (Fund for Peace, 2022). У 2022 р. Україна посіла 64 місце з інтегрованим індексом 5,9 з 10 можливих, що свідчить про середній рівень стійкості. У цьому контексті варто звернутися до концепції антиперистазису – поняття, що використовувалося у філософії природи до появи класичної механіки Ньютона та термодинаміки. Первинно воно означало процес посилення певної якості під впливом протилежної та відторгнення чужих якостей, однак згодом набуло метафізичного значення – позначення тривкості характеристик у зіткненні з іншими факторами. У політичному контексті антиперистазис можна трактувати як здатність політичних режимів зберігати

свою життєздатність навіть в умовах значного тиску. Інтегрований індекс у 5,9 балів підтверджує, що попри військові та політичні виклики, український демократичний режим залишається достатньо тривким, що забезпечується не лише функціонуванням державних інститутів, а й широкою грома-

дянською активністю та самоуправлінням, попри тиск недемократичного режиму агресора, для якого ведення війни є фактором збереження власного виживання.

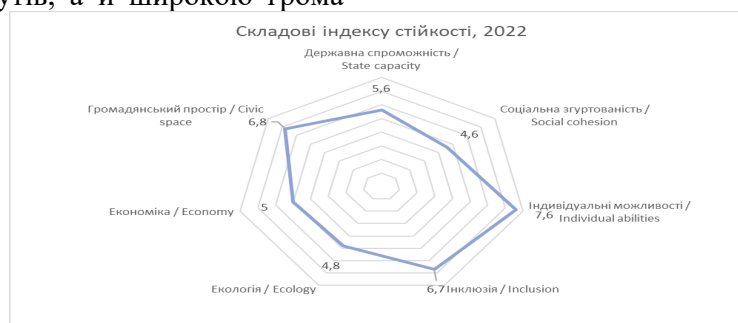

Рис.1. Складові індексу стійкості, 2022 за даними Індексу стійкості Фонду миру

Fig. Components of the Resilience Index, 2022 according to the Peace Foundation Resilience Index

Зрештою висновуємо, що демократичні та недемократичні режими спираються на притаманну їх суспільствам звичаєвість, яка є підвалиною їхньої легітимності. У демократичних режимах легітимність корениться у принципі автономії волі – здатності індивіда до самостійного морального законодавства та вільного, усвідомленого вибору. Ця автономія, яка реалізується через прозорі процедури та вільні вибори, забезпечує нормативну основу влади. Натомість норматив-

на основа недемократичного режиму значною мірою усталена гетерономією волі – підпорядкуванням зовнішнім чинникам, схильностям чи примусу, що призводить до форм прийняття влади (через апатію, прагматизм, інструментальну згоду), які не ґрунтуються на автономному ціннісно раціональному виборі. Така гетерономна основа, пов'язана з негідністю як характеристикою несвобідного індивіда, формує підґрунтя для коерсивної стійкості режиму

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Easton, David. 1975. A Re-assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science* 5(4): 435–457. <https://doi.org/10.1017/S0007123400008309>.
2. Рябов, С. 1999. Легітимація влади: до формулювання програми соціально-філософського дослідження. *Наукові записки*. Том 12. Політологія: 25–33 URL.: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstream/s/492a61be-6b03-4ade-b2ac-5e2247936152/content>
3. КМІС. 2024. Довіра до соціальних інституцій в Україні. URL.: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1309&page=1>
4. Rousseau, J.-J. 1762/1997. The social contract and other later political writings. *Cambridge Texts in the History of Political Thought* /Second Edition. Cambridge University Press, Book 1. URL.: https://assets.cambridge.org/97811071/50812/frontmatter/9781107150812_frontmatter.pdf
5. Held, David. 1996. *Models of Democracy*. Stanford: Stanford University Press. 389 p.
6. Lipset, Seymour Martin. 1959. Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *The American Political Science Review* 53(1): 69–105. <https://doi.org/10.2307/1951731>
7. Kant, Immanuel. 1998. *Religion within the Boundaries of Mere Reason and Other Writings*. Cambridge: Cambridge University Press. 230 p.
8. Gutmann, Amy. 1993. The Disharmony of Democracy. *Nomos* 35, *Democratic Community*: 126–160.
9. Andersen, David, Jørgen Møller, Lasse Lykke Rørbaek and Svend-Erik Skaaning. 2014. State Capacity and Political Regime Stability. *Democratization* 21(7): 1305–1325.
10. National Security Archive. 1962. *Justification for US Military Intervention in Cuba (Operation Northwoods)*. George Washington University. URL.: <https://nsarchive2.gwu.edu/news/20010430/northwoods.pdf>.
11. Fund for Peace. 2022. State Resilience Index. URL.: <https://fundforpeace.org/wp-content/uploads/2022/12/SRI-Index-12.6.22-II80.pdf>

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу.

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

Стаття надійшла до редакції 3.10.2025

Стаття рекомендована до друку 10.11.2025.

Статтю опубліковано 30.12.2025

Використання штучного інтелекту: Автори засвідчують, що під час проведення дослідження та підготовки цього рукопису генеративний штучний інтелект не використовувався

Sergiy Kyselov

PhD in Philosophy, Associate Professor at the Department of Political Science,
National University of Kyiv-Mohyla Academy, 2 Skovorody St., Kyiv, Ukraine
sok@ukma.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0008-7427-6284>

Dariia Synhaievska

PhD student National University of Kyiv-Mohyla Academy, 2 Skovorody St., Kyiv, Ukraine
dsynhaievska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0951-9821>

LEGITIMACY AND RESILIENCE AS FACTORS OF DEMOCRATIC AND NON-DEMOCRATIC REGIMES' DURABILITY

The article delves into the study of key factors that ensure the resilience, i.e., the long-term viability and stability, of different types of political regimes – both democratic and non-democratic. The main focus is on the analysis of the concepts of political legitimacy and resilience. Drawing upon the theoretical works of David Easton, Jean-Jacques Rousseau, David Held, Seymour Martin Lipset, Immanuel Kant, as well as research on resilience by David Andersen, Jørgen Møller, Lasse Rørbæk, and Svend-Erik Skaaning, the article distinguishes between legitimacy as the deep normative foundation of power (diffuse support according to Easton) and public support as situational approval of the authorities' activities (specific support). It is emphasized that legitimacy is not an exclusive feature of democracies; non-democratic regimes also require it, transforming force into right (J.-J. Rousseau) and relying on the 'customary norms' inherent in society. The Kantian distinction is introduced between autonomy of the will (self-legislating adherence to the moral law), realized under the conditions of individual freedom in democratic regimes, and heteronomy (subordination to external causes), characteristic of non-democratic regimes, where non-freedom and non-dignity facilitate complicity in 'the banality of evil'. Research shows that the resilience of democracies significantly depends on administrative capacity and bureaucratic quality, whereas the resilience of non-democratic regimes correlates with the level of tax mobilization and expenditures on coercive structures. The different sources of resilience are also overviewed: for democracies, administrative capacity and the quality of state institutions are critically important. These differences are illustrated by historical examples: President Kennedy's rejection of Operation Northwoods demonstrates the functioning of checks and balances system in a democracy, while the events surrounding the 'Ryazan sugar' operation in Russia demonstrate the commitment of a non-democratic regime to use coercive power to maintain itself. Ultimately, the study contributes to broader debates in political science about the conditions under which legitimacy translates into stability, revealing that resilience is not merely about survival, but about the quality and nature of governance itself. Special attention is paid to the dual nature of legitimacy as both a normative justification of power and a practical tool of governance, which may either constrain rulers or empower them depending on institutional and societal contexts.

Keywords: *democracy, democratic regime, transformations, legitimacy, resilience*

REFERENCES

1. Easton, David. 1975. A Re-assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science* 5(4): 435–457. <https://doi.org/10.1017/S0007123400008309>.
2. Ryabov, Serhiy. 1999. Legitimation of Power: Towards the Formulation of a Programme for Social and Philosophical Research. *Scientific Notes. Vol. 12. Political Science*: 25–33. URL.:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/492a61be-6b03-4ade-b2ac-5e2247936152/content>
(in Ukrainian).

3. KIIS. 2024. Trust in social institutions in Ukraine. URL.:

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1309&page=1> (in Ukrainian).

4. Rousseau, J.-J. 1762/1997. *The social contract and other later political writings* (V. Gourevitch, Ed.). Cambridge Texts in the History of Political Thought, Vol. 2. Cambridge, UK: Cambridge University Press, Book 1.

5. Held, David. 1996. *Models of Democracy*. Stanford: Stanford University Press. 389 p.

12. Lipset, Seymour Martin. 1959. Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *The American Political Science Review* 53(1): 69–105.

<https://doi.org/10.2307/1951731>

6. Kant, Immanuel. 1998. *Religion within the Boundaries of Mere Reason and Other Writings*. Cambridge: Cambridge University Press. 230 p.

7. Gutmann, Amy. 1993. The Disharmony of Democracy. *Nomos* 35, *Democratic Community*: 126–160.

8. Andersen, David, Jørgen Møller, Lasse Lykke Rørbæk and Svend-Erik Skaaning. 2014. State Capacity and Political Regime Stability. *Democratization* 21(7): 1305–1325.

9. National Security Archive. 1962. *Justification for US Military Intervention in Cuba (Operation Northwoods)*. George Washington University. URL: https://nsarchive2.gwu.edu/news/20010430/northwood_s.pdf.

10. Fund for Peace. 2022. State Resilience Index. URL.: <https://fundforpeace.org/wp-content/uploads/2022/12/SRI-Index-12.6.22-II80.pdf>

Authors Contribution: All authors have contributed equally to this work.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest

The article was received by the editors 3.10.2025.

The article is recommended for printing 10.11.2025.

Article published 30.12.2025

Use of Artificial Intelligence: The authors certify that no generative artificial intelligence tools were used in the conduct of the research or in the preparation of this manuscript.